

Gabriela Mikołajczyk, Ewa Rogowska

Gniezno, woj. poznańskie.
Stanowisko 37b

Informator Archeologiczny : badania 18, 205-206

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

CENARZNO, gm. Stara Kiszewa
woj. gdańskie
Stanowisko 1

Muzeum Archeologiczne
w Gdańsku

Badania prowadziła mgr Gabriela Jeziorska. Finansowało Muzeum Archeologiczne w Gdańsku. Szósty sezon badań. Cmentarzysko wielokulturowe. Kęgi z wczesnego okresu wpływów rzymskich.

W 1983 r. na cmentarzysku ograniczono badania do kęgu nr II o średnicy 19,7 m. Rozpoczęto badania dwóch ćwiartek naprzemianległych. Przebadano również częściowo ćwiartkę trzecią.

Obiekt do eksploracji dość trudny ze względu na występującą tuż pod humusem grubą, zbitą warstwę żwiru i drobnego gruzu kamiennego, rozmieszczonego na dużej przestrzeni wewnątrz kęgu. Materiał ceramiczny - bardzo nieliczny i nietypowy.

W północno-zachodniej części kęgu, w jasnym, żwirowym piasku, odsłonięto ślady spalonej konstrukcji drewnianej: na planie, na głębokości 65 cm, zarysowały się dwa kwadraty spalonego drewna o bokach około 60 cm, oddalone od siebie o 2,2 m. Położenie ich w stosunku do kęgu - promieniowe. Odległość między koliskiem a pierwszym kwadratem wynosiła 10 cm. Kwadraty spalenizny sugerują, iż mogły to być słupy bramy (?). Nieliczne kamienie oraz polepa służyły przypuszczalnie do umocnienia słupów konstrukcji.

W północno-wschodniej części kęgu, w jasnym, żwirowym piasku, odsłonięto ślady spalonej konstrukcji drewnianej: na planie, na głębokości 65 cm, zarysowały się dwa kwadraty spalonego drewna o bokach około 60 cm, oddalone od siebie o 2,2 m. Położenie ich w stosunku do kęgu - promieniowe. Odległość między koliskiem a pierwszym kwadratem wynosiła 10 cm. Kwadraty spalenizny sugerują, iż mogły to być słupy bramy (?). Nieliczne kamienie oraz polepa służyły przypuszczalnie do umocnienia słupów konstrukcji.

Konstrukcją tą należy zapewne łączyć z odsłoniętą w kęgu nr I spaloną drewnianą budowlą.

Badania będą kontynuowane.

CZERSK, gm. Góra Kalwaria
woj. stołeczne warszawskie
Stanowisko "Wzgórze Zamkowe"

Polska Akademia Nauk
Instytut Historii Kultury Materialnej
w Warszawie

Badania prowadzili: dr Jadwiga Rauhut i dr Przemysław Urbanczyk. Konsultantem był prof. Witold Hensel. Szesnasty i ostatni sezon badań. Wczesne średniowiecze (XI-XII w.)

Zakończono eksplorację ostatniego wykopu położonego na działce 35 D w zachodniej części wzgórza. Przebadano warstwę wczesnośredniowieczną o miąższości około 1,5 m (od 112,00/111,62 do 110,56/110,06 m n.p.m.).

Wykop usytuowany był w sąsiedztwie wałów wczesnośredniowiecznego grodu, gdzie koncentrowała się zabudowa mieszkalna, z której zachowały się rozłożone pozostałości podwalin i podłóg budynków drewnianych oraz ślady palenisk i pieców kopułkowych. Wyróżniono trzy fazy zabudowy, z których każda przykryta była warstwą niwelacyjną poprzedzającą kolejny etap zagospodarowania wzgórza.

Nie stwierdzono śladów wcześniejszego osadnictwa z VI-VII i IX-X stulecia, którego ślady odkryto wcześniej na innych odcinkach. Zalegająca bezpośrednio na calcu piaszczysta warstwa z węglami znajdowała się zapewne na wtórnym złożu będąc śladem prac niwelacyjnych poprzedzających zabudowę z poł. XI w.

Oprócz ceramiki i kości zwierzęcych w warstwach z XI-XII w. znaleziono też przęśliki z gliny i różowego łupku, fragmenty dwóch grzebieni rogowych, półkosek, silnie skorodowany grot włóczni, duży klucz żelazny, szydło, osetkę z szarego łupku oraz paciorek szklany i paciorek burztynowy.

GNIĘZNO
woj. poznańskie
Stanowisko 37 b

Muzeum Początków Państwa Polskiego
w Gnieźnie

Badania pod kierunkiem dr Gabrieli Nikołajczyk prowadziła mgr Ewa Rogowska. Finansowało Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie. Pierwszy sezon badań. Teren przy kościele OO. Franciszkanów (2 poł. XIII w., przebudowa XVII i XVIII w.), cmentarzysko wczesnośredniowieczne.

Celem badań była weryfikacja hipotezy o istnieniu w pierwotnym założeniu kościoła OO. Franciszkanów nawy poprzecznej (transeptu) na wysokości dobudowanej w XVIII w. kaplicy, obecnej pod wezwaniem bł. Maksymiliana Kolbego. Stąd też wykopy (1 i 2) o łącznej powierzchni 37 m² założono w bezpośrednim sąsiedztwie wschodniej i zachodniej ściany kaplicy.

W wyniku prac odsłonięto fragmenty czterech murów ceglanych na fundamencie kamiennym. Dwa z nich usytuowane na osi północ-południe, w swym północnym odcinku przylegały bezpośrednio do wschodniej i zachodniej ściany kaplicy, a częściowo wchodziły pod nie. Stopa murów osadzona była na głębokości 1,60-1,65 m pod powierzchnią terenu. Fragmenty dwóch kolejnych murów połączone były murem odkrytym przy wschodniej ścianie kaplicy. Jeden o przebiegu wschód-zachód, dobudowany był do niego od strony wschodniej, drugi, o przebiegu północ-południe, przylegał od strony zachodniej. W południowej swej części mury zniszczone zostały przez wykopy pod rury kanalizacyjne.

Natrafiono ponadto na cmentarzysko z okresu poprzedzającego budowę kościoła. Odkryto siedem pochówków, na głębokości 1,05-1,33 m. Są to wyłącznie groby szkieletowe. Zmarli zwróceni byli głowami na zachód. Tylko w jednym przypadku zaobserwowano odstępstwo od tej reguły (głowa zwrócona na południe). Przy jednym z pochówków stwierdzono pozostałości drewnianej trumny. Szkielety w zasadzie nie posiadały wyposażenia. Wyjątkowo znaleziono nóż żelazny wraz z brązowym kabłączkiem skroniowym. Groby wystąpiły w ramach warstwy brunatno-czarnej ziemi zawierającej domieszkę węgla drzewnego oraz liczne fragmenty ceramiki i zwierzęce szczątki koštne. Na podstawie materiału ceramicznego warstwę datowano na wiek XII.

Rezultaty badań nie pozwalają na jednoznaczne określenie chronologii oraz funkcji odświeżonych murów (transept kościoła OO. Franciszkanów, ewentualnie założenia klasztorne).

Materiały przechowywane są w Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie.

Badania będą kontynuowane.

RACZKOWICE, gm. Dąbrowa Zielona
woj. częstochowskie
Stanowisko 3

Muzeum Regionalne
w Radomsku

Badania prowadziła mgr Bożena Błaszczuk. Finansował WKZ w Częstochowie. Szósty sezon badań. Cmentarzysko kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich.

Przekopano obszar około 300 m². Odkryto 18 grobów ciałopalnych, piaskich (łącznie 86 na cmentarzysku). Wśród nich było 6 popielnicowych. Wyróżniającym się był grób 78, w którym znaleziono żelazny zgłety miecz (II/III w n.e.), umbo, grot oszczepu, fragmenty zawieszki z rogu i grzebienia kościanego. Bardzo ciekawy był też grób 86, w którym oprócz żelaznego umbo z ostrym kołcem, natrafiono na żelazny grot ze skrzydełkami, grot włóczni, nóż, krzesiwo, sprzączki i ułamki naczyń glinianych. W trzech grobach znajdowało się po kilka ułamków naczyń terra sigillata z wyobrażeniami figuralnymi. Kilkadziesiąt ułamków tych naczyń znaleziono luźno w odcinku gdzie groby te wystąpiły.

Pozostałe wyposażenie zostały również w groty oszczepów, fibule, przęśliki, igły, noże, grzebienie, paciorki szklane. Odcinki położone w północnej części stanowiska nie dostarczyły żadnych obiektów archeologicznych. Nieliczny był tam też materiał luźny w postaci ułamków naczyń i kości.

Badania będą kontynuowane.

TRONDENES, okręg Troms /Norwegia//
komuna Narstad

Polska Akademia Nauk
Instytut Historii Kultury Materialnej
w Warszawie
Troms Universitetet
Institut for Samfunnvitenskap

Badaniami kierował ze strony norweskiej dr Reidar Bertelsen, ze strony polskiej dr Przemysław Drbańczyk. Czwarty sezon badań - po wykopaliskach z lat 1962-64. Finansował okręgowy urząd konserwatorski. Wielofazowe stanowisko osadnicze - od wczesnego średniowiecza do czasów nowożytnych.

Stanowisko położone jest w północno-wschodniej części wyspy Rinnya w archipelagu Lofotów. Jest to jeden z 14 kopców farmowych zlokalizowanych w tej części wyspy. Trondenes znane z sag jako siedziba jednego z najsłynniejszych wodzów wikingów było nieprzerwanie zasiedlone od XI w. aż do dzisiaj. Od XII w. znajduje się pod jurysdykcją kościelną. Celem wykopalisk było przebadanie obszaru około 12 m² przeznaczzonego pod rozbudowę jednego z budynków kościelnych oraz uzyskanie informacji o przestrzennym rozwoju obiektu.

Po otworzeniu głównego wykopu stwierdzono, że w końcu XVIII w. teren ten został zniewolony pod budowę siedziby pastora, w wyniku czego została zniszczona większość pierwotnego układu stratyfikacyjnego. Zachowały się tylko cztery warstwy z najstarszej fazy użytkowania obiektu oraz kamienny fundament dużej budowli posadowiony bezpośrednio na calcu. Skromna zawartość zabytkowa (sztyło kościane, nóż żelazny) i pozostałości paleniska pozwalają ją określić jako budynek mieszkalny z XI w.

Drugi cel badań zrealizowano otwierając w różnych punktach stanowiska, które na wymiarach około 50 x 70 m, dziesięć wykopów sondażowych 1 x 1 m. Decyzje o ich lokalizacji oparto na wynikach przeprowadzonego uprzednio sondowania całego stanowiska przy pomocy 1,5-metrowej sztycy metalowej. Uzyskane z tych wykopów informacje chronologiczne pozwolą określić kierunki i tempo przestrzennego rozwoju obiektu.